

Suomi ja Venäjä – Mitä tehdä Suomen hyväksi?

Kari Ketola

Venäjän viimeaikaisia toimenpiteitä ihmetellessä voi nähdä, miten venäläiset perustelut ovat olleet historiasidonnaisia. Menneisyyden hallinta tai paremminkin historian uudelleen kirjoittaminen on aina ollut keskeisessä osassa, kun Venäjällä on legitimoitu päätöksiä. Kun Stalinin ajan valokuvista retusoiitiin puhdistuksissa kadonneet pois, historia saatiin ajan tasalle. Menneisyyden hallinta jatkuu Putinin valvomassa mediassa, kun uutisoidaan Krimistä ja Ukrainan kriisistä tai kun venäläiset kirjoittavat uutta, oikeata Venäjän historiaa.

Lännessä tukeudutaan lännen omiin arvoihin, demokratiaan, yksilön vapauteen, kansalaisyhteiskuntaan tai tasa-arvoon lain edessä. Venäjä marssittaa esiin omat arvonsa ja käsitteensä, jotka ovat tuhat vuotta sitten lähteneet eroon lännestä. 1800-luvun alussa Venäjän virallisia arvoja olivat yksinvaltiutus, ortodoksisuus ja Venäjän kansan omintakeisuus. Näihin on vähitellen liittynyt pragmaattisia, lähes arvoiksi muuttuneita käsitteitä: isänmaallisuus, imperiumi, valtion yhtenäisyys ja pyrkimys pitää turmeltunut länsi loitolla. Venäläiset kulkevat omia polkujaan ja muokkaavat läntisiä käsitteitä oman mallinsa mukaan. Demokratiasta tuli Venäjällä suvereeni demokratia, markkinataloudesta venäläinen markkinatalous.

On kiusallista nähdä, miten Venäjän ja lännen välinen keskustelu tuntuu jumiutuneen yksinkertaisesti käsitteiden ja arvomaailman erilaisuuden vuoksi. Kumpikaan puoli ei halua tietää toistensa maailmoista. Arvojen ja käsitteiden tunteminen ei edellytä niiden hyväksymistä. Katastrofin välttämiseksi ei enää tarvita yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden rauhanomaista rinnakkaiseloä. Nyt tarvitaan arvomaailmaltaan erilaisten valtioiden välistä rauhanomaista rinnakkaiseloä.

Kun tällaista taustaa vasten arvioi päätöksentekijöiden Venäjän tuntemusta ja ymmärrystä, on luonnollista kysyä, mihin he perustavat päätöksensä. Vastakkain ovat toisaalta faktat, kokemus ja tuntemus ja toisaalta ihmismielen perinteiset perustelut, toiveet, uskomukset ja mielikuvat. Suomea pidettiin Neuvostoliiton romahdettua suurena Venäjän-tuntijana. Silloin suomalaisilta mepeiltä kysyttiin, - koska oletettiin että heillä on todellista tietoa - mitä Venäjällä tapahtuu. Kun romahduksesta on kulunut 25 vuotta, ei kysytä enää! Ja syy on yksinkertainen: suomalaisten päättäjien tieto, tuntemus ja kontaktit ovat hiipuneet. Ymmärryksestä ei puhettakaan!

Jos hyväksyy sen, että henkilökohtaisuus on avain venäläisten kanssa neuvoteltaessa, niin vertailu 1991 osaamiseen ja vuoden 2016 tilanteeseen on huikea. Missä ovat ne sadat tapaamiset ja neuvottelut, joita aikanaan loivat pohjan Venäjän ymmärrykselle? Tutkijat voivat esittää asiasta tilastoja ja ihmetellä, miten henkilökohtaiset kontaktit ovat kaikilla tasoilla romahtaneet lähelle nollaa. Ja syykin on selvillä: meitä sitovat EU:n sanktiot.

Venäjällä halutaan neuvotella ihmisten kanssa, jotka tunnetaan henkilökohtaisesti. Jos Suomessa ei tunneta venäläisiä, johtaako se siihen, että myöskään Venäjällä ei ole enää ketään Suomea ja suomalaisia tuntevia? Sijoitettaisiinko meidät sitten ihan samaan sankaan joukkoon kaikkien läntisten kanssa? Ei oltaisi naapureita. Tätäkö Suomessa halutaan? Toisaalta ei ole oikein, että kriisitilanteissa joudutaan tekemään vaikeita päätöksiä vajavaisten informaation ja puuttuvan tuntemuksen perusteella.

Historia on meille suomalaisille opettanut, miten tärkeä Venäjä-suhde on Suomelle. Sen vuoksi nyt on aika tehdä kotiläksyt ja perehtyä Venäjä-tuntemuksen ytimeen: historiaan, maantietoon ja kirjallisuuteen. Tässä perspektiivinä ei ole nykyisen tuntemuksen parantaminen, vaan kysymys on siitä, miten perinteinen suomalainen Venäjä-osaaminen voidaan siirtää eteenpäin tuleville päättäjille eli nyt 30–40-vuotiaille eri alojen suomalaisille ammattilaisille.

Kaikki tuntuu nyt olevan Suomen ja Venäjän suhteissa pysähdyksissä: ei ole kontakteja, ei ole kauppaa, ei ole ruusuista tulevaisuutta. Nyt suomalainen voi ottaa käteensä Venäjän historian ja lukea sitä kuin esittelylehtistä oopperan väliajalla. Saa edes aavistuksen, kuka seuraavaksi ammutaan ja kuka laulaa viimeisen aarian!

Kari Ketola
FT

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).